

Klassieke Olympiaden 2024-2025

Pensum Latijn

Finale

Inleiding

Het finalepensum is genomen uit de door Ovidius gedichte fictieve brief van Hero aan Leander in antwoord op de brief van Leander, die in de tweede ronde centraal stond.

NB: De cursief gedrukte regels bevatten een korte aanduiding van de inhoud van de niet in het pensum opgenomen delen van de brief.

NB: De inleiding en achtergronden bij het pensum van de tweede ronde kunnen ook in de finalezitting aan de orde komen.

Tekst

Je hebt me een brief gestuurd, ik heb liever dat je zelf komt.

Ik brand van liefde en kan je afwezigheid niet meer dragen.

Wij vrouwen zijn nu eenmaal zwakker dan mannen.

*Jullie mannen kunnen allerlei activiteiten ondernemen,
maar het enige wat ik kan is: liefhebben.*

- 19 Aut ego cum cara de te nutrice susurro,
20 quaeque tuum, miror, causa moretur iter;
aut mare prospiciens odioso concita vento
corripio verbis aequora paene tuis;
aut ubi saevitiae paulum gravis unda remisit,
posse quidem, sed te nolle venire, queror;
25 dumque queror lacrimae per amantia lumina manant,
pollice quas tremulo conscia siccant anus.

Ik wacht elke nacht op je samen met mijn oude dienstmeid.

Intussen spin en weef ik, vergeefs hopen dat je komt.

Bij ieder geluid denk ik dat het jouw komst aankondigt.

- 55 Sic ubi deceptae pars est mihi maxima noctis
acta, subit furtim lumina fessa sopor.
Forsitan invitus mecum tamen, improbe, dormis
et, quamquam non vis ipse venire, venis.
Nam modo te videor prope iam spectare natantem,

60 bracchia nunc umeris umida ferre meis,
nunc dare quae soleo, madidis velamina membris,
 pectora nunc nostro iuncta fovere sinu
multaque praeterea linguae reticenda modestae
 quae fecisse iuvat, facta referre pudet.

65 Me miseram! Brevis est haec et non vera voluptas;
 nam tu cum somno semper abire soles.
Firmius, o, cupidi tandem coeamus amantes,
 nec careant vera gaudia nostra fide.

Cur ego tot viduas exegi frigida noctes?

70 Cur totiens a me, lente morator, abes?
Est mare, confiteor, non nunc tractabile nanti;
 nocte sed hesterna lenior aura fuit.
Cur ea praeterita est? Cur non ventura timebas?
 Tam bona cur periit, nec tibi rapta via est?

75 Protinus ut similis detur tibi copia cursus,
76 hoc melior certe, quo prior, illa fuit.

Is de zee te wild? Vroeger kwam je dan toch.

Maar wees niet overmoedig, als je maar van me blijft houden.

99 Interdum metuo, patria ne laedar et impar

100 dicar Abydeno Thressa puella toro.

Ferre tamen possum patientius omnia, quam si

- otia nescio qua paelice captus agis,
in tua si veniunt alieni colla lacerti
fitque novus nostri finis amoris amor.
- 105 A, potius peream, quam crimine vulnerer isto,
fataque sint culpa nostra priora tua!
Nec quia venturi dederis mihi signa doloris,
haec loquor aut fama sollicitata nova.
Omnia sed vereor! Quis enim securus amavit?
- 110 Cogit et absentes plura timere locus.
Felices illas, sua quas praesentia nosse
crimina vera iubet, falsa timere vetat.
Nos tam vana movet, quam facta iniuria fallit,
incitat et morsus error uterque pares.
- 115 O utinam venias! aut ut ventusve paterve
causaque sit certe femina nulla morae!
Quodsi quam sciero, moriar, mihi crede, dolendo;
- 118 iamdudum pecca, si mea fata petis.

O Neptunus, waarom maakt u de zee zo wild?

Waarom maakt u onze liefde onmogelijk?

- 165 Forsitan ad reditum metuas ne tempora desint,
aut gemini nequeas ferre laboris onus.
At nos diversi medium coeamus in aequor

obviaque in summis oscula demus aquis
atque ita quisque suas iterum redeamus ad urbes;
170 exiguum sed plus quam nihil illud erit.
Vel pudor hic utinam, qui nos clam cogit amare,
vel timidus famae cedere vellet amor!
Nunc male res iunctae, calor et reverentia pugnant.
Quid sequar, in dubio est; haec decet, ille iuvat.
175 Ut semel intravit Colchos Pagasaeus Iason,
impositam celeri Phasida puppe tulit;
ut semel Idaeus Lacedaemona venit adulter,
cum praeda rediit protinus ille sua.
Tu quam saepe petis quod amas, tam saepe relinquis,
180 et quotiens grave sit puppibus ire, natas.

*Ik droomde dat een dolfijn in het woeste water kwam
aanzwemmen en dood op het strand viel.
Dit maakte mij bang, dus doe voorzichtig en
kom alleen als de zee rustig genoeg is.*

Ovidius, *Heroides* 19

Aantekeningen

Algemene opmerkingen bij de aantekeningen:

- in de aantekeningen worden werkwoorden steeds aangegeven in de eerste persoon enkelvoud van het praesens; alleen bij werkwoorden waarvan de stam eindigt op een -a (type: voco, vocare) en werkwoorden van de zogenoemde gemengde groep (type: capio, capere) wordt ook de infinitivus praesens gegeven;
- cursief gedrukte aantekeningen zijn geen vertaling, maar een toelichting op de aangehaalde woorden.

De versmaat

In de *Heroides* gebruikt Ovidius het elegisch distichon, een schema van twee regels waarin de eerste een dactylische hexameter is, de tweede een dactylische pentameter.

Het schema van de dactylische hexameter is: _ uu, _ uu, _ uu, _ uu, _ uu, _ _.

Het schema van de dactylische pentameter is: _ uu, _ uu, _ | _ uu, _ uu, _.

Voor verdere uitleg over het metrum verwijzen we naar:

<https://www.youtube.com/watch?v=fn7GIREpFI>

Bijzonderheden taalgebruik

In de aantekeningen aangeduid met *T* met het betreffende nummer.

1. Een betrekkelijke bijzin staat geregeld vóór het antecedent. Voorbeeld:
regel 61 **quae** soleo, madidis **velamina**
2. Soms wordt een zogenaamd dichterlijk meervoud gebruikt: een meervoud waar een enkelvoud logisch zou zijn.
regel 62: **pectora** in plaats van **pectus**
regel 113: **nos** in plaats van **me**
3. Vaak staat een voegwoord of betrekkelijk voornaamwoord niet aan het begin van de zin. Voorbeelden:
regel 26: **pollice** hoort in de zin die met **quas** begint
regel 75: **ut** is het voegwoord van de zin waarin ook het woord vóór **ut** hoort.
4. Een aantal keren wordt de zgn. *dativus auctoris* gebruikt; deze dativus geeft de handelende persoon of instantie aan bij een gerundivum of een andere passieve vorm. Voorbeelden:
regel 55 **mihi** “door mij” bij het passieve **est acta** (regel 55-56)
regel 63 **linguae modestae** “door een ingetogen tong” bij het gerundivum **reticenda**.

19	canus nutrix, nutricis <i>vrl.</i> susurro, susurrare	grijs voedster fluisteren
20	quaeque miror, mirari moror, morari	que <i>verbindt</i> susurro <i>en</i> miror zich verwonderd afvragen verhinderen
21	prospicio, prospicere odiosus concieo, <i>PPP</i> concitus	van verre bekijken gehaat opjagen
22	corripio, corripere	berispen

	aequor, aequoris <i>onz.</i>	zee
	paene	<i>te verbinden met verbis tuis</i>
23	saevitia	wildheid
	saevitiae	<i>gen. partitivus bij paulum</i>
	remitto, <i>perf.</i> remisi	loslaten, verminderen
24	posse	<i>vul aan: te</i>
	quidem	weliswaar
	venire	<i>hangt zowel van posse als van nolle af</i>
25	lumen, luminis <i>onz.</i>	oog
	mano, manare	stromen
26	pollex, pollicis <i>mnl.</i>	duim
	quas	<i>T3</i>
	tremulus	trillend, bevend
	consciuis	ingewijd, medeplichtig
	sicco, siccare	drogen
	anus, anus	oude vrouw
55	decipio, decipere, <i>PPP</i> deceptus mihi	bedriegen, misleiden <i>dat. die de handelende persoon aangeeft (T4)</i>
56	ago, <i>PPP</i> actus subeo, subire sopor, soporis <i>mnl.</i>	doorbrengen binnensluipen slaap
57	forsitan <i>bijw.</i> improbis	misschien schoft; <i>Hero droomt dat Leander haar misschien helemaal niet wil, maar toch met haar slaapt.</i>
59	modo	nu eens; <i>opgenomen door nunc in de volgende regels</i>
	videor	<i>vul aan: mihi</i>
60	umidus	nat
61	quae	<i>T1; antecedent is velamina</i>
	soleo	<i>vul aan: dare</i>
	madidus	vochtig
	velamen, velaminis <i>onz.</i>	omhulsel, bedekking
62	pectora	<i>T2</i>
	foveo	warmen
	sinus, sinus <i>mnl.</i>	borst, omhelzing
63	reticeo	verzwijgen
	multa reticenda	<i>zelfstandig gebruikt</i>
	modestus	bezonnen, ingetogen
	linguae modestae	<i>dativus auctoris (T4)</i>
64	fecisse	<i>vertaal alsof er facere staat</i>
	iuvat	het geeft plezier
	facta	<i>predicatief bij multa reticenda</i>
	refero, referre	vertellen
	pudet	het brengt schaamte
65	me miseram	<i>acc. die een uitroep aangeeft</i>
	voluptas, voluptatis <i>vrl.</i>	genot
66	cum + <i>abl.</i>	tegelijk met

67	<i>firmitus</i> <i>bijw.</i>	steviger
68	<i>careo</i> + <i>abl.</i> <i>gaudia</i> <i>mv. onz.</i> <i>fides, fidei</i> <i>vrl.</i>	missen vreugdegevoelens trouw
69	<i>viduus</i> <i>exigo, perf. exegi</i>	eenzaam (tijd) doorbrengen
70	<i>lente</i> <i>morator</i>	<i>voc. van</i> <i>lentus, -a, -um</i> – traag treuzelaar
71	<i>tractabilis</i> <i>no, nare</i>	mild, begaanbaar zwemmen
72	<i>hesternus</i> <i>aura</i>	gister- de wind
73	<i>praeteritus</i> <i>non</i> <i>ventura</i> <i>mv. onz.</i>	voorbijgegaan <i>bij</i> <i>ventura</i> <i>ptc. fut. bij</i> <i>venio, venire</i>
74	<i>bona</i> <i>pereo, perire, perf. perii</i> <i>tibi</i> <i>rapio, rapere, PPP raptus</i>	<i>vul aan:</i> <i>nox</i> verloren gaan <i>T4</i> snel afleggen
75	<i>ut + con.</i> <i>protinus</i> <i>copia cursus</i>	ook al (<i>T3</i>) meteen mogelijkheid om te komen
76	<i>hoc ... quo</i> <i>prior, prioris</i>	des te ... naarmate eerder
99	<i>interdum</i> <i>laedor + abl.</i>	soms nadeel ondervinden van; <i>Hero is bang dat Leanders stadgenoten haar zullen minachten om haar komaf</i>
100	<i>impar + dat.</i> <i>Abydenus</i> <i>Thressus</i> <i>torus</i>	geen partij voor uit Abydus Thracisch huwelijk(sbed)
101	<i>patiens, patientis</i>	geduldig, volhardend
102	<i>nescio qua</i> <i>abl. ev. vrl.</i> <i>paelex, paelicis</i> <i>capio, capere, PPP captus</i> <i>ago</i>	een of andere minnares verleiden (tijd) doorbrengen
103	<i>si</i> <i>collum</i> <i>lacertus</i>	<i>T3</i> hals (<i>T2</i>) arm
105	<i>a</i> <i>potius</i> <i>pereo, perire</i> <i>vulnero, vulnerare</i>	ah liever, eerder omkomen verwonden
106	<i>fatum</i> <i>prior, prioris</i>	noodlot, doodslot (<i>T2</i>) eerder, vroeger
107	<i>nec</i> <i>venturus</i>	<i>te verbinden met loquor (r. 108)</i> toekomstig

	dederis	<i>con. omdat het niet een werkelijke reden is</i>
108	sollicito, sollicitare	ongerust maken
109	securus	onbevreesd, onbezorgd
110	et locus	ook, juist afstand
111	felices illas quas nosse	<i>acc. die een uitroep aangeeft</i> T3 = novisse
113	nos vanus tam ... quam fallo + <i>acc.</i>	T2 ongegrond; vana <i>te verbinden met iniuria</i> evenzeer ... als iemand ontgaan
114	incito, incitare et morsus, morsus	opwekken T3 bitterheid, leed
115	ut -ve ventusve paterve	= utinam of <i>vul aan uit regel 116: causa sit morae</i>
116	mora	oponthoud
117	quodsi quam scio, <i>perf.</i> scii	maar indien = aliquam kennen
118	iamdudum pecco, peccare fata peto	nu, van nu af aan zondigen <i>zie regel 106</i> zoeken
165	forsitan ad reditum metuas ne desum, deesse	<i>zie regel 57</i> <i>lees: metuas ne ad reditum</i> ontbreken, afwezig zijn
166	geminus nequeo, nequire	dubbel niet kunnen
167	at	goed dan
167	diversus coeo, coire	van weerskanten samenkomen
168	obvius	elkaar tegemoet komend
170	exiguum ... erit	<i>lees: illud erit exiguum sed plus quam nihil</i>
171	exiguus pudor, pudoris <i>mnl.</i>	weinig schaamte(gevoel); <i>de gedachte is: ofwel we moeten ophouden ons te schamen voor onze liefde, of we moeten ophouden elkaar lief te hebben omdat we ons ervoor schamen</i>
172	timidus + <i>gen.</i> fama	bang voor praatjes
173	calor, caloris reverentia	hartstocht respect
174	sequar	<i>con. dubitativus</i>

174	in dubio sum, esse iuvo, iuvare	twijfelachtig zijn genoegen geven
175	Colchi, Colchorum	Colchiërs, <i>metonymisch voor Colchis, het gebied aan de Zwarte Zee waar Jason het Gulden Vlies moest halen; de Colchische prinses Medea hielp hem daarbij</i>
	Pagasaesus	uit Pagasae, <i>stad in Thessalië in Griekenland, waar Jason het schip de Argo bouwde.</i>
176	Phasis, Phasidis, acc. Phasida vrl.	Colchisch (<i>bedoeld is Medea</i>); <i>de Phasis is een rivier in Colchis</i>
	puppis, puppis vrl.	achtersteven; schip
177	Idaeus	van de Ida, <i>gebergte bij Troje; hier zou Paris zijn oordeel uitgesproken hebben</i>
	Lacedaemon, -onis	Sparta
	adulter	minnaar
178	protinus	meteen
179	quam saepe ... tam saepe	zo vaak als ... net zo vaak
180	quotiens	zo vaak als
	nato, natare	zwemmen